

WYPEŁNIA ZDAJĄCY

KOD

--	--	--

PESEL

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Egzamin maturalny

Formuła 2023

JĘZYK POLSKI

ARKUSZ

1

Poziom podstawowy
Części 1. i 2.

Próbna Matura z Operonem 2024/2025

DATA: **19 listopada 2024 r.**

CZAS TRWANIA: **240 minut**

(łącznie na napisanie części 1., 2. i 3.)

ŁĄCZNA LICZBA PUNKTÓW DO UZYSKANIA ZA CZĘŚCI 1. i 2.: **25**

Instrukcja dla zdającego

1. Upewnij się, że otrzymałaś/otrzymałeś dwa arkusze egzaminacyjne, oznaczone **1** i **2** – jeden z testami, drugi z wypracowaniem.
2. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny z testami zawiera 18 stron (zadania 1.–16.). Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
3. Na pierwszej stronie arkusza wpisz swój numer PESEL i kod.
4. Odpowiedzi zapisz w miejscu na to przeznaczonym przy każdym zadaniu.
5. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
6. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
7. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie będą oceniane.

**WYPEŁNIA ZESPÓŁ
NADZORUJĄCY**

Uprawnienia zdającego do:

☐

dostosowania
zasad oceniania.

Część 1. Test Język polski w użyciu

Przeczytaj uważnie teksty, a następnie wykonaj zadania umieszczone pod nimi. Odpowiadaj **tylko na podstawie tekstów** i tylko **własnymi słowami** – chyba że w zadaniu polecono inaczej. Udzielaj tyłu odpowiedzi, o ile cię poproszono.

Tekst 1.

Olga Tokarczuk

Czuły narrator

Świat jest tkaniną, którą przedziemy codziennie na wielkich krosnach informacji, dyskusji, filmów, książek, plotek, anegdot. Dziś zasięg pracy tych krosien jest ogromny – za sprawą internetu prawie każdy może brać udział w tym procesie, odpowiedzialnie i nieodpowiedzialnie, z miłością i nienawiścią, ku dobru i ku złu, dla życia i dla śmierci. Kiedy zmienia się ta opowieść – zmienia się świat. W tym sensie świat jest stworzony ze słów. [...]

Kiedy powstał internet, wydawało się, że idee te będą wreszcie mogły zrealizować się w sposób totalny. Wikipedia, którą podziwiam i wspieram, mogłaby wydać się Komeńskiemu¹, podobnie jak wielu myślicielom tego nurtu, spełnieniem marzeń ludzkości – oto tworzymy i otrzymujemy ogromny zasób wiedzy nieustannie uzupełnianej, odświeżanej i demokratycznie dostępnej praktycznie z każdego miejsca na ziemi.

Spełnione marzenia często nas rozczarowują. Okazało się, że nie jesteśmy w stanie unieść tego ogromu informacji, która zamiast jednoczyć, uogólniać i uwalniać – różnicuje, dzieli, zamyka w bańkach, tworzy wielość opowieści nieprzystających do siebie albo wręcz wrogich sobie, antagonizujących. [...]

Także badania politologów przeczą niestety intuicjom Jana Amosa Komeńskiego, opartych na przekonaniu, że im więcej powszechnie dostępnej wiedzy o świecie, tym bardziej politycy posługują się rozsądkiem i podejmują rozsądne decyzje. Wygląda na to, że wcale nie jest to taka prosta sprawa. Wiedza może przytłaczać, a jej skomplikowanie i niejednoznaczność powodują powstawanie różnego rodzaju mechanizmów obronnych – od zaprzeczenia i wyparcia aż po ucieczkę w łatwe zasady myślenia upraszczającego, ideologicznego, partyjnego. [...]

Fikcja straciła zaufanie czytelników, odkąd kłamstwo stało się niebezpieczną bronią masowego rażenia, nawet jeśli wciąż pozostaje prymitywnym narzędziem. Nader często spotykam się z tym pełnym niedowierzania pytaniem: „Czy to prawda, co pani napisała?”. Za każdym razem mam wtedy wrażenie, że wieszczę ono koniec literatury. [...]

Możliwe jest jednak, że powieść i literatura w ogóle stają się na naszych oczach czymś zgoła marginalnym wobec innych sposobów narracji. Ze waga obrazu i nowych form bezpośredniego przekazywania doświadczenia – kina, fotografii, *virtual reality*² i *augmented reality*³ – stanie się poważną alternatywą dla tradycyjnego czytania. [...]

Nie ma już potrzeby prowadzić dziennika podróży, kiedy można fotografować i wysyłać te fotografie za pomocą mediów społecznościowych w świat, zaraz i każdemu. Nie ma potrzeby pisać listu, skoro łatwiej jest zadzwonić. Po co czytać grube powieści, skoro można zanurzyć się w serialu? Zamiast wyjść na miasto, żeby rozerwać się z przyjaciółmi, lepiej zagrać w grę. Sięgnąć po autobiografię? Nie ma sensu, skoro śledzę życie celebrytów na Instagramie i wiem o nich wszystko. [...]

Literatura jest jedną z niewielu dziedzin, które próbują nas przytrzymać przy konkrecie świata, ponieważ ze swej natury jest zawsze „psychologiczna”. Skupia się bowiem na wewnętrznych racjach i motywach postaci, ujawnia ich doświadczenie w żaden inny sposób niedostępne

¹ Jan Amos Komeński – czeski pedagog z XVII w., filozof i myśliciel, propagator idei powszechnego dostępu do edukacji jako podstawy moralnej odnowy ludzkości

² *virtual reality* – rzeczywistość wirtualna

³ *augmented reality* – rzeczywistość poszerzona, łącząca świat realny z generowanym komputerowo

dla drugiego człowieka lub zwyczajnie prowokuje czytelnika do psychologicznej interpretacji ich zachowań. Tylko literatura jest w stanie pozwolić nam wejść głęboko w życie drugiej istoty, rozumieć jej racje, dzielić jej uczucia, przeżyć jej los.

Olga Tokarczuk, *Czuły narrator*, Kraków 2020, s. 263–277.

Tekst 2.

Maria Deskur

Przyszłość czytelnictwa. Kto będzie czytać książki i uczestniczyć w życiu literackim?

Europa pokazuje spadki w czytelnictwie (co też dowodzi, że utrzymanie przez Francuzów 70% jest sukcesem) i niekwestionowanym konkurentem czytania książek jest oglądanie ekranu (filmy i seriale, social media, gry).

Dostrzegam w tej sytuacji ogromnie niepokojący potencjał spotęgowania rozziwienia kompetencyjnego, co niestety już, na naszych oczach, się dzieje. Szeroko dostępna technologia, osławiona „inkluzywność cyfrowa”, zamiast stać się narzędziem demokratyzacji i wyrównywania szans, staje się przyczyną poszerzania się różnic kompetencyjnych dzieci z różnych środowisk. Świadomi rodzice (w tym sam Mark Zuckerberg i inni magnaci z Doliny Krzemowej) nie dają swoim małym dzieciom smartfonów ani dostępu do ekranów, czytają z nimi książki i rozmawiają: bo rodzice czytający już dziś wiedzą, że ekrany od małego są szkodliwe.

Niestety, pediatrzy, z którymi pracujemy nad wprowadzeniem rekomendacji czytania do ich praktyki, podkreślają, że w Polsce jest już normą uspokajanie niemowlaków smartfonem w poczekalni czy nawet w gabinecie. I myślę, że rozważając przyszłość czytelnictwa, ale także cywilizacji, ten obrazek – niemowlak uśmiechający się do smartfona – powinien budzić nasz głęboki niepokój. Mamy wszelkie dane, by przewidzieć fatalne konsekwencje takiej metody wychowawczej. I niech nas ten uśmiech nie zmyli – dziecko oczywiście kocha komórkę, bo obrazki, które ona serwuje, stymulują układ nagrody, są bodźcem „fajnym”, nie wymagają wysiłku, dają krótkofalowe ukojenie. Ale nie dają rozwoju, zwiększając ryzyko wszelkich niedoborów (poznawczych, emocjonalnych, psychofizycznych).

Świat się zatem budzi, otrząsnął się z pierwszego zachwyty nad cudownymi możliwościami, które dają smartfony (bo przecież są to narzędzia wspaniałe, chodzi o nauczanie się sensownego z nimi kontaktu w wieku, kiedy już jesteśmy wyposażeni w kompetencje, by sobie poradzić z ich wpływem), i można mieć nadzieję, że krok po kroku będziemy zmierzać ku rzeczywistości, w której używanie ich będzie bardziej świadome.

Uważam, że paradoksalnie może nam w tym pomóc skokowy rozwój AI, budzący olbrzymi niepokój. Odnoszę wrażenie, że pojawienie się chatu GPT przelało czarę goryczy wypełnioną już wieloma tematami: zalewem serwisów informacyjnych pisanych przez boty, doskonałością systemów tworzenia fałszywych informacji, narastającym poczuciem, że jesteśmy wykorzystywani, że skradziono nam koncentrację, że rozdmuchiwane są podziały plemienne, bo to generuje klikalność (pisze się o tym coraz więcej), że uzależnia się nas i dzieli, by generować zyski. W październiku 2023 roku został opublikowany *Lublana Reading Manifesto*, sformułowany przez neuronaukowców apel do decydentów, którego przesłaniem jest proste stwierdzenie, że w tej sytuacji jedyną obroną dla demokracji jest inwestycja w wysokie kompetencje czytelnicze obywateli, ponieważ tylko dzięki nim można budować odporność społeczeństw na manipulacje i podsycanie podziałów. *Przyszłość czytelnictwa wpływa na przyszłość naszych społeczeństw. Demokratyczne społeczeństwo, oparte na wielostronnym konsensusie może odnieść sukces tylko jeśli jego obywatele będą odpornymi czytelnikami o wysokich kompetencjach. Decydenci we wszystkich dziedzinach muszą być tego świadomi* – napisali autorzy Manifestu. Same obserwacje nie są nowe, wpływ czytelnictwa na siłę kapitału społecznego i demokracji był już badany i opisywany; kontekst jest natomiast nowy, i ten świeży strach może stać się kołem zamachowym zmiany.

Maria Deskur, *Przyszłość czytelnictwa. Kto będzie czytać książki i uczestniczyć w życiu literackim?*,
<https://link.operon.pl/oC> (dostęp: 28.08.2024).

1.

0–1

Zadanie 1. (0–1)

Rozstrzygnij, czy rola, jaką wyznaczają literaturze Olga Tokarczuk i Maria Deskur, jest podobna czy różna. Uzasadnij swoją odpowiedź, odnosząc się do obu tekstów.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2.

0–1

Zadanie 2. (0–1)

Oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	W ostatnim zdaniu tekstu 2. dominuje funkcja impresywna.	P	F
2.	Wyraz <i>klikalność</i> to neologizm.	P	F

3.

0–2

Zadanie 3. (0–2)

Wyjaśnij, jakie zdanie na temat przyszłości czytelnictwa wyraziła autorka tekstu 1. Czy opinia ta znajduje potwierdzenie także w tekście 2.? Uzasadnij odpowiedź.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4.

0–2

Zadanie 4. (0–2)

Wymień dwa paradoksy związane z popularnością nowoczesnych technologii, jakie opisuje Maria Deskur.

Pierwszy paradoks:

.....

.....

Drugi paradoks:

.....

Zadanie 5. (0–4)

Na podstawie obu tekstów napisz notatkę syntetyzującą na temat: czytanie książek we współczesnym świecie. Twoja wypowiedź powinna liczyć 60–90 wyrazów.

Uwaga: w ocenie wypowiedzi będzie brana pod uwagę poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna.

[illegible]

Część 2. Test historycznoliteracki

Wykonaj zadania. Odpowiadaj tylko **własnymi słowami** – chyba że w zadaniu polecono inaczej. Udzielaj tyłu odpowiedzi, o ile cię poproszono.

6.

0–2

Zadanie 6. (0–2)

Przeczytaj wiersz Ernesta Brylla *Wciąż o Ikarach głoszą...* oraz zapoznaj się z obrazem Pietera Bruegela Starszego *Pejzaż z upadkiem Ikara*.

Ernest Bryll

Wciąż o Ikarach głoszą...

Wciąż o Ikarach głoszą – choć doleciał Dedal,

jakby to nikłe pierze skrzydłem uronione,

chuda chłopięca noga zadarta do nieba

– znaczyła wszystko. Jakby na obronę

dano nam tyle męstwa, co je ćmy gromadą

skwiercząc u lampy objawiają...

– Jeśli

poznawszy miękkość wosku umiemy dopadać

wybranych brzegów – mijają nas w pieśni.

Tak jak mijają chłopa albo mu się dziwią,

że nie patrzy w Ikary...

Breughel, co osiwał

pojmując ludzi, oczy im odwracał

od podniebnych dramatów. Wiedział, że nie gapić

trzeba się nam w Ikary, nie upadkiem smuć

– choćby najwyższy...

– A swoje ucaścić.

– Czy Dedal, by ratować Ikara, powrócił?

Ernest Bryll, *Wciąż o Ikarach głoszą...*, <https://link.operon.pl/oO> (dostęp: 5.09.2024).

Pieter Bruegel Starszy, *Pejzaż z upadkiem Ikara*, ok. 1557

Zadanie 6.1. (0–1)

Odnosząc się do mitu o Dedalu i Ikarze, udowodnij, że wiersz Brylla i obraz Bruegla są jego reinterpretacją.

6.1.

0–1

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 6.2. (0–1)

Wyjaśnij znaczenie frazeologizmu *ikarowy lot*.

6.2.

0–1

.....

.....

.....

Zadanie 7. (0–1)

Zapoznaj się z utworem, a następnie wykonaj polecenie.

Jan Kochanowski

Pieśń XI

Stateczny¹ umysł pamiętaj zachować,
Jesli cię pocznie nieszczęście frasować²;
Także i góry nie radzęc wylatać³,
Kiedy sie Szczęście z tobą imię⁴ bratać.

Śmierci podległy człowiecze cnotliwy,
Choć wszytek twój wiek będzie frasowliwy⁵,
Chocia też czasem, siedząc z przyjaciół,
Przy dobrym trunku strawisz⁶ dzień wesoły;

7.

0–1

¹ stateczny – stały, spokojny

² frasować – zajmować

³ góry wylatać – wylatywać do góry, pysznić się

⁴ imię – zacząć

⁵ frasowliwy – frasobliwy, pełen trosk

⁶ strawisz – tu: spędzisz

Tu przy ciekącym, przezornym¹ strumieniu.
Kaź stół gotować w jaworowym cieniu;
Kaź wino nosić, póki beczka leje,
Póki wiek służy, a śmierć nie przyspieje². [...]

Jan Kochanowski, *Pieśń XI*, Wolne Lektury, <https://link.operon.pl/oD> (dostęp: 5.09.2024).

Uzupełnij tabelę.

Nazwa kierunku filozoficznego, do którego nawiązuje w pieśni Kochanowski	Główne założenia, wartości, postawy, charakterystyczne dla tego kierunku	Cytat z pieśni ilustrujący kierunek filozoficzny
stoicyzm		
		<i>Kaź stół gotować w jaworowym cieniu; Kaź wino nosić, póki beczka leje, Póki wiek służy.</i>

8.

0–2

Zadanie 8. (0–2)

Zapoznaj się z definicją terminu *panegiryk* oraz z fragmentami satyry *Do króla* Ignacego Krasickiego, a następnie wykonaj polecenie.

Panegiryk [...] – wypowiedź wysławiająca jakąś osobę, pełna przesadnego zachwytu, zwykle o charakterze pochlebczym [...].

Słownik terminów literackich, pod red. J. Sławińskiego, Wrocław 1999.

Ignacy Krasicki

Do króla (fragmenty)

Im wyżej, tym widoczniej³; chwale lub naganie
Podpadają królowie, najjaśniejszy panie!
Satyra prawdę mówi, względów się wyrzeka.
Wielbi urząd, czci króla, lecz sądzi człowieka.
Gdy więc ganię zdrożności i zdania mniej baczne⁴
Pozwolisz, mości królu, że od ciebie zacznę. [...]

O sposobie rządzenia niedobre masz zdanie.
Król nie człowiek. To prawda, a ty nie wiesz o tym;
Wszystko ci się coś marzy o tym wieku złotym.
Nie wierz bajkom! Bądź takim, jacy byli drudzy.
Po co tobie przyjaciół? Niech cię wielbią słudzy.
Chcesz, aby cię kochali? Niech się raczej boją.

¹przezorny – przezroczysty

²przyspieje – przybywa

³Im wyżej, tym widoczniej – im kto wyżej wyniesiony w społecznej hierarchii, tym jest baczniej obserwowany

⁴mniej baczne – pochopne, nierozważne, nierozsądne

Cóżeś zyskał dobrocią, łagodnością twoją?
Zdzieraj, a będziesz moźnym, gnęb, a będziesz wielkim [...].

Księgi lubisz i w ludziach kochasz się uczonych;
I to źle. Porzuć mędrków zabałamuconych.
Żaden się naród księgą w moc nie przysposobił:
Mądry przedysputował, ale głupi pobił.
[...]

Ignacy Krasicki, *Do króla*, Wolne Lektury, <https://link.operon.pl/oE> (dostęp: 5.09.2024).

Podaj dwa argumenty potwierdzające tezę, że satyra *Do króla* ma charakter panegiryku. Odnieś się do tekstu.

Pierwszy argument:

.....

.....

.....

.....

Drugi argument:

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 9. (0–1)

Zapoznaj się z fragmentem tekstu oraz wiersza, a następnie wykonaj polecenie.

Psychopatologiczne zachowania bohatera w polskiej literaturze romantycznej wskazują najczęściej skalę rozdźwięku między nim a otoczeniem, między nim a światem. [...] W literaturze romantycznej choroba umysłu, szaleństwa czy obłąkania, bez względu na to, jak zostanie nazwana, jest znakiem pełnego wyobcowania. [...]

Szaleństwo nie jest tu niczym innym jak wielkim buntem romantycznego indywidualisty.

Alina Kowalczykowa, *Ciemne drogi szaleństwa*, Kraków 1978.

Adam Mickiewicz

Romantyczność (fragmenty)

Słuchaj dziewczeczko!

– Ona nie słucha. –

To dzień biały! to miasteczko!

Przy tobie nie ma żywego ducha,

Co tam wkoło siebie chwytasz?
Kogo wołasz, z kim się witasz?
– Ona nie słucha. –

To jak martwa opoka
Nie zwróci w stronę oka,
To strzela wkoło oczyma,
To się łzami zaleje,
Coś niby chwyta, coś niby trzyma,
Rozpłacze się i zaśmieje.

— „Tyżeś to w nocy? to ty Jasieńku!
Ach! i po śmierci kocha!
Tutaj, tutaj, pomaleńku,
Czasem usłyszysz macocha!...
Niech sobie słyszy... już nie ma ciebie,
Już po twoim pogrzebie!
Ty już umarłeś? Ach! ja się boję!...
Czego się boję mego Jasieńka?
Ach, to on! lica twoje, oczki twoje!
Twoja biała sukienka!

[...]
Źle mnie w złych ludzi tłumie:
Płaczę, a oni szydzą;
Mówię, nikt nie rozumie:
Widzę, oni nie widzą!

Adam Mickiewicz, *Romantyczność*, Wolne Lektury, <https://link.operon.pl/oQ> (dostęp: 5.09.2024).

Rozstrzygnij, czy powyższy fragment tekstu mógłby ilustrować postawę Karusi z wiersza Adama Mickiewicza. Uzasadnij odpowiedź, odnosząc się do tekstu Aliny Kowalczykowej i utworu *Romantyczność*.

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 10. (0–1)

Zapoznaj się z fragmentem tekstu piosenki, a następnie wykonaj polecenie.

Jacek Kaczmarski

Lalka, czyli polski pozytywizm

[...]

Świat jest brzemienny w wynalazki,

W metale od powietrza lżejsze.

Polacy żyją z Bożej łaski

Piastując myśli niedzisiejsze.

W szaradzie ułożonej żartem

Pogodnych wróżb nie widać wiele –

Rzeckiemu śni się Bonaparte,

Wokulski kocha Izabelę.

Na zyski apetyty rosną,

Z pomysłów nie wychodzi żaden;

Zyskowna spółka handlu z Rosją

Wzięta za narodową zdradę.

Artyście z Włoch o głosie zdartym

Salon pod nogi zachwył ściele –

Rzeckiemu śni się Bonaparte,

Wokulski kocha Izabelę.

Kaczmarski.art.pl, <https://link.operon.pl/oF> (dostęp: 5.09.2024).

Uzupełnij tabelę, wykorzystując swoją wiedzę o epoce pozytywizmu oraz o *Lalce* Bolesława Prusa.

Cytat z piosenki, w którym Jacek Kaczmarski nawiązuje do hasła pozytywistycznego realizowanego w <i>Lalce</i>	Hasło	Jego główne założenie

11.

0–1

Zadanie 11. (0–1)

Zapoznaj się z fragmentem lektury, a następnie wykonaj polecenie.

Władysław Stanisław Reymont

Chłopi (fragment)

- Jak wam krzywda, idźcie se poszukać lepiej!
- Nie pójdziem szukać, bo tu jest nasze! Nasze po dziadach pradziadach! – zawołał mocno Antek.

Stary uderzył go oczami i nic nie odrzekł, przysiadł przed komin i pogrzebaczem tak działał w głównie, aż iskry się sypały – zły był, ognie chodziły mu po twarzy i włosy mu ciągiem spadały na oczy, jarzące jak u żbika... ale się jeszcze hamował, choć ledwie i zdzierzał...

Długie milczenie zaległo izbę, że ino te przysapki a dychania prędkie słyszeć było. Hanka szlochała z cicha i pohuśtywała dziecko, bo skamleć poczęło.

- My nie przeciwni ożenkowi, chcecie, to siężeńcie...
- A przeciwcie się, dużo o to stoje!...
- Ino zapis odbierzcie – dorzuciła przez łzy Hanka.
- Zmilknieš ty, a to, psiachmać, jazgocze ciągiem jak ta suka! – rzucił z taką mocą pogrzebacz w ogień, aż się głównie potoczyły na izbę.
- A wy się miarkujcie, bo to nie dziewczka wasza, żebyście gębę wywierali na nią!
- To czemu pyskuje!
- Ma prawo, bo się o swoje upomina! – wrzeszczał coraz mocniej Antek.
- Chcecie, to i zapiszcie, ale to, co ostało, odpiszcie na nas – zaczęła cicho kowalowa.
- Głupiaś! Widzisz ją, mojem się tu będzie dzieliła! Nie bój się, na wycug¹ do waju nie pójde... – rzekłem!
- A my nie ustąpię. Sprawiedliwości chcemy.
- Jak wezmę kija, to wama dam sprawiedliwość.
- Spróbujcie ino tknąć, a pewnikiem wesela nie doczekacie...

I jęli się już kłócić, przyskakiwać do się, grozić, bić pięściami w stół, wykrzykiwać a wypominać wszystkie swoje żale i krzywdy. Antek tak się zapamiętał i tak rozsrożył, że wściekłość buchała z niego i raz w raz już starego chwycił to za ramię, to za orzydle² i gotów był bić... ale stary jeszcze się hamował, nie chciał bijatyki, odpychał Antka, na obelgi z rzadka odpowiadał, bych ino dziwowiska la sąsiadów i wsi całej nie czynić. [...]

Władysław Reymont, *Chłopi*, Warszawa 1977.

Odwołując się do fragmentu *Chłopów*, podaj dwie przyczyny konfliktu między Maciejem a Antkiem.

1.
.....
.....
2.
.....
.....

¹wycug – dożywotnie utrzymanie, zabezpieczenie chłopą przez jego dzieci

²orzydle – część ubrania znajdująca się przy szyi: kołnier, kłapy itd.

Zadanie 12. (0–1)

Zapoznaj się z podanym fragmentem, a następnie wykonaj polecenie.

Stanisław Wyspiański

Wesele

Akt II, scena 12 (fragment)

PAN MŁODY

Hetmaniłeś ty, hetmanie,
choć byłeś łotr,
i sam król był tobie kmotr¹;
przewodziłeś, przewodziłeś,
a my dzisiaj w psiej niewoli:
nie hetmany, strzęp, łachmany, gruz;
duszę ziębi mróz;
ciebie ogień, ogień pali –
przecż już nic nas nie ocali,
ani król, ani ból,
ani żale, ni płkanie,
hej, hetmanie, hej, hetmanie – –
Dzisiaj to mój dzień miłości...

HETMAN

Czepiłeś się chamskiej dziewczki?!
Polska to wszystko hołota,
tylko im złota;
trza było do bękartów Carycy
iść smalić cholewki:
byłać ta we mnie cnota.
Asan mi tu Polski nie żałuj,
jesteś szlachcic, to się z nami pocałuj,
jesteś wolny!

Stanisław Wyspiański, *Wesele*, Wrocław 1981.

Oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	Hetman, symbolizujący zdrajcę, wypomina Panu Młodemu ludomanię.	P	F
2.	Akt II <i>Wesela</i> ma charakter realistyczny.	P	F

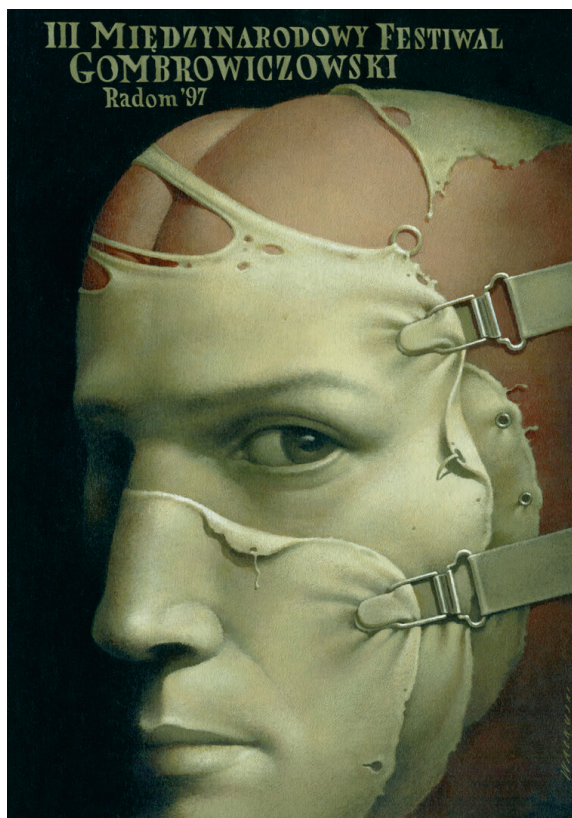
¹ kmotr – kumoter, kum, druh, przyjaciel

13.

0–2

Zadanie 13. (0–2)

Zapoznaj się z plakatem Wiesława Wałkuskiego.

Zinterpretuj plakat w kontekście problematyki *Ferdydurke* Witolda Gombrowicza. W odpowiedzi uwzględnij dwa elementy graficzne widoczne na tym plakacie.

1.
.....
.....
2.
.....
.....

14.

0–2

Zadanie 14. (0–2)

Przeczytaj fragment, a następnie wykonaj polecenia.

Stefan Żeromski

Przedwiośnie (fragment)

Pisał książkę o Polsce nowożytnej, o Polsce niezależnej od najeźdźców, ale również niezależnej od romantyków, mistyków, wieszczów, proroków, socjalistycznych i reakcyjnych dyktatorów papierowych i wszelkiego rodzaju gadułek. Zamierzył przedstawić Polskę rzeczywistą, „złożoną z trzech nierównych połówek”, jak to swego czasu pisali pocziwi gadułkowie – Polskę żyjącą z pracy czarnych rąk i hulaszczą – przeładowaną ogromem ludności żydowskiej i okrainnych nieprzyjaciół – z nie załatwioną kwestią rolną i cudzymi prawami określającymi

winę i karę, z cudacznym obcym pieniądzem – kraj zepsuty przez najeźdźców, złupiony z dóbr fizycznych i duchowych, pełen ciemnoty i lenistwa, brudu, barbarii i chamstwa. Dopiero w ten obraz rzeczywistości, istoty rzeczy i najbezwzględniejszego realizmu pragnął tchnąć ducha proroków i apostołów, którzy za czasów niewoli nie dawali usnąć na wieki tworowi nieszczęsnemu, noszącemu nazwę narodu polskiego.

Stefan Żeromski, *Przedwiośnie*, Wolne Lektury, <https://link.operon.pl/oG> (dostęp: 5.09.2024).

Zadanie 14.1. (0–1)

Podaj imię i nazwisko bohatera, o którym autor pisze w tym fragmencie.

.....

14.1.

0–1

Zadanie 14.2. (0–1)

Nazwij koncepcję zmian w odrodzonej Polsce, którą reprezentuje ten bohater. Podaj dwa podstawowe założenia tej koncepcji.

Nazwa koncepcji:

Założenia:

1.

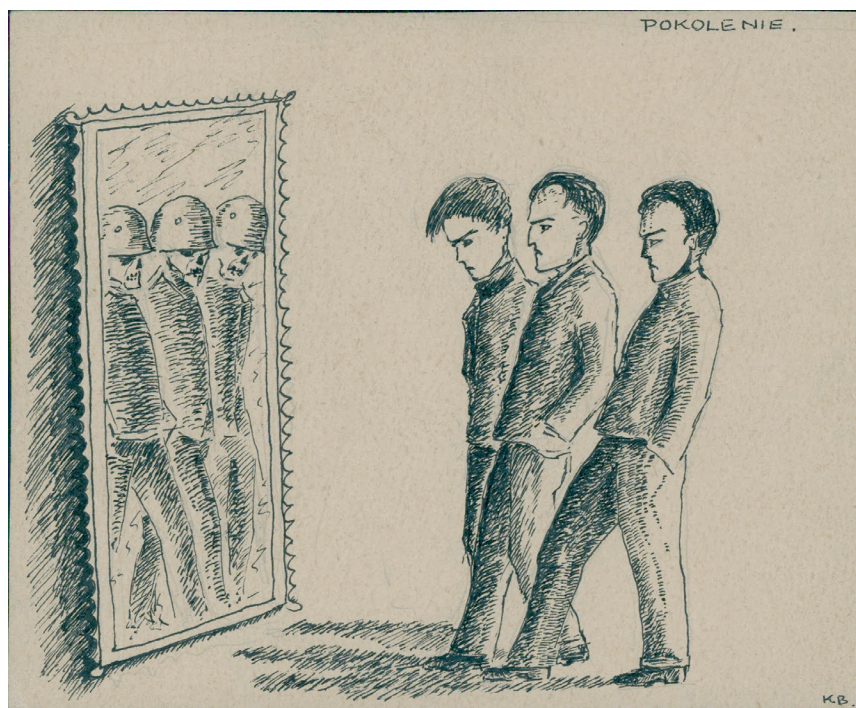
2.

14.2.

0–1

Zadanie 15. (0–1)

Zapoznaj się z rysunkiem *Pokolenie* oraz fragmentem wiersza *Pokolenie* Krzysztofa Kamila Baczyńskiego.

Krzysztof Kamil Baczyński, *Pokolenie*, 1940

15.

0–1

Krzysztof Kamil Baczyński

Pokolenie

[...]

Nas nauczono. Trzeba zapomnieć,
żeby nie umrzeć rojąc to wszystko.
Wstajemy nocą. Ciemno jest, ślisko.
Szukamy serca – bierzemy w rękę,
nasłuchujemy: wygaśnie męka,
ale zostanie kamień – tak – głaz.

I tak staniemy na wozach, czołgach,
na samolotach, na rumowisku,
gdzie po nas wąż się ciszy przeczołga,
gdzie zimny potop omyje nas,
nie wiedząc: stoi czy płynie czas.
Jak obce miasta z głębin kopane,
popielejące ludzkie pokłady
na wznak leżące, stojące wzwyż,
nie wiedząc, czy my karty iliady
rzeźbione ogniem w błyszczącym złocie,
czy nam postawią, z litości chociaż,
nad grobem krzyż.

22 VII 1943

Krzysztof Kamil Baczyński, *Pokolenie*, Wolne Lektury, <https://link.operon.pl/oH> (dostęp: 5.09.2024).

Jaki obraz swojego pokolenia przedstawił w utworze oraz na rysunku Baczyński? Podaj dwie cechy tego pokolenia, odnosząc się w obu przypadkach zarówno do wiersza, jak i do rysunku.

1.
.....
2.
.....

16.

0–1

Zadanie 16. (0–1)

Zapoznaj się z podanymi tekstami, a następnie wykonaj polecenie.

Jan Kochanowski

O żywocie ludzkim

Fraszki to wszystko, cokolwiek myślemy,
Fraszki to wszystko, cokolwiek czyniemy;
Nie masz na świecie żadnej pewnej rzeczy,
Próżno tu człowiek ma co mieć na pieczy.

Zacność, uroda, moc, pieniądze, sława,
Wszystko to minie jako polna trawa;
Naśmiewszy się nam i naszym porządkom,
Wemkną nas w mieszek¹, jako czynią łątkom²

Jan Kochanowski, *O żywocie ludzkim*, Wolne Lektury, <https://link.operon.pl/oR> (dostęp: 5.09.2024).

Wisława Szymborska

Życie na poczekaniu

Życie na poczekaniu.
Przedstawienie bez próby.
Ciało bez przymiarki.
Głowa bez namysłu.
[...]

Nie do cofnięcia słowa i odruchy,
nie doliczone gwiazdy,
charakter jak płaszcz w biegu dopinany –
oto żałosne skutki tej nagłości.

Gdyby choć jedną środę przeciwzyć zawczasu
albo choć jeden czwartek raz jeszcze powtórzyć!
A tu już piątek nadchodzi z nie znanym mi scenariuszem.
Czy to w porządku? – pytam
(z chrypką w głosie,
bo nawet mi nie dano odchrząknąć za kulisami).

Złudna jest myśl, że to tylko pobieżny egzamin
składany w prowizorycznym pomieszczeniu. Nie.
Stoję wśród dekoracji i widzę, jak są solidne.
Uderza mnie precyzja wszelkich rekwizytów.
Aparatura obrotowa działa od długiej już chwili.
Pozapalane zostały najdalsze nawet mgławice.
Och, nie mam wątpliwości, że to premiera.
I cokolwiek uczynię,
zamieni się na zawsze w to, co uczyniłam.

Wisława Szymborska, *Wybór poezji*, Wrocław 2019.

Nazwij motyw, który łączy oba te utwory.

.....

¹ mieszek – worek

² łątkom – kukielkom

BRUDNOPIS (*nie podlega ocenie*)

Arkusze do pobrania: [Arkuszmaturalny.pl](https://arkuszmaturalny.pl)

Książki do matury: sklepmaturalny.pl

ISBN 978-83-8197-505-6

